

CONTRIBUȚIA LUI K. STANISLAVSKY LA FORMAREA PERSONALITĂȚII CREATOARE A LUI VEACESLAV AXIONOV

Drd. Nadejda AXIONOVA
Dr. Angelina Roșca

Veaceslav AXIONOV
(20.03.1900 – 20.06.1992)

K. STANISLAVSKY'S INFLUENCE ON THE
FORMATION OF CREATOARE VEACESLAV
AXIONOV

Summary: The article reveals the role of Stanislavsky in forming the creative personality of Vyacheslav Aksenov – actor, director, teacher, public figure who made notable contribution in the development of theater arts in the former Soviet republics, including the Republic of Moldova. The author tells about personal contacts of Konstantin Stanislavsky and Vladimir Aksenov, with concrete examples he demonstrates the manifestation of the principles of K. Stanislavsky's theater aesthetics in the directing activities of Aksenov.

Keywords: art principles, drama, acting, theater, art experiences.

Rezumat: Acest articol abordează rolul marelui regizor rus K. Stanislavski în formarea personalității creatoare a lui Veaceslav Axionov – actor, regizor, profesor, figură publică care a avut o contribuție semnificativă la dezvoltarea artei teatrale din fostele republici sovietice, inclusiv Republica Moldova. Autorul relatează despre contactul personal al lui K. Stanislavski cu V. Axionov, aducând exemple concrete despre modul în care s-au manifestat principiile lui K. Stanislavski în practica regizorală a lui V. Axionov.

Cuvinte-cheie: principii creative, arta dramatică, actorie, teatru, arta de a trăi în scenă.

Veaceslav Nicolaevici Axionov¹ (1900-1992) a fost unul dintre reprezentanții culturii artistice din prima jumătate a sec. XX, a cărui creație a jucat un rol considerabil în evoluția artei teatrale din Republica Moldova și din celelalte republici ale fostei URSS. Biografia lui abundă în evenimente demne de remarcă: a activat în teatrele dramatice din Erevan (Teatrul Dramatic Rus „Konstantin Stanislavsky”), Așhabad (Teatrul Dramatic Rus „A. Pușkin”), Tallin (Teatrul Dramatic Rus), Vitebsk (al doilea Teatru Rus din Be-

larus), Harkov, Kiev (Teatrul Dramatic Ucrainean de Stat, Studioul teatral de pe lângă Teatrul Dramatic Rus de Stat din Kiev), Sevastopol (Teatrul Dramatic al Flotei Mării Negre) și Chișinău (Teatrul Muzical-Dramatic Moldovenesc și Teatrul Dramatic Rus „A. Cehov”).

Totuși, deși a desfășurat o activitate actoricească, regizorală și pedagogică vastă și diversă, V. Axionov a promovat principii creative unice. Acestea își au începuturile în învățămintele lui Stanislavski, de numele căruia este legată perioada de formare a personalității artistice a lui V. Axionov. Anume influența lui K. Stanislavski a determinat din start evoluția sa.

În 1918 V. Axionov, pe când era unul dintre ascultătorii cursurilor de economie ale Institutului de Comerț din Moscova, activând concomitent ca inspector la Inspekția maritimă militară proletar-țăranescă, exercita și funcția de distribuitor de bilete în teatrele din Moscova. Aceasta i-a dat posibilitate să vizioneze spectacolul după piesa lui M. Gorki „Azilul de noapte” la celebrul Teatru Academic de Artă (MHAT). Trupa strălucea prin contingentul său: K. Stanislavski evolua în rolul lui Satin, V. Kacealov îl interpreta pe Baron, I. Moskvina – pe Luca, L. Leonidov – pe Vasea Pepel. Fiecare personaj avea un protagonist notoriu.

Spectacolul l-a impresionat mult. Practic, din acel moment, K. Stanislavski a devenit pentru tânărul V. Axionov un etalon al artei teatrale spre care ulterior a tins mereu. Dorindu-și o activitate scenică și fiind spectator fidel al reprezentațiilor în care se producea K. Stanislavski, V. Axionov cunoștea bine repertoriul MHAT-ului. Dragostea față de teatru a

¹Maestru Emerit în Artă din RSSM

fost amplificată de fratele său Vsevolod², care pe atunci debuta cu succes pe scena *Teatrului Malii* din Moscova. Astfel, în 1922 V. Axionov a fost înmatriculat în urma concursului la Școala teatrală de pe lângă MHAT.

Din amintirile sale remarcăm: „Prima și a doua probă s-au desfășurat în lipsa lui K. Stanislavski. A treia probă a avut loc în holul teatrului, unde era așezată o masă mare acoperită cu stofă verde în jurul căreia se afla întreaga trupă de la MHAT în frunte cu renumiții pedagogi. Noi, cei examinați, eram invitați pe rând. După ce mi-am prezentat programul, am auzit: „Apropiați-vă!” era vocea lui Konstantin Sergheevici. El a început să-mi pună un șir de întrebări: unde mi-am făcut studiile, unde lucrez, sunt oare rudă cu actorul V. Axionov de la *Teatrul Malii* sau port doar același nume. O întrebare a fost mai dificilă pentru mine – de ce am ales MHAT-ul și nu un alt teatru, doar în acea perioadă aveau loc examene de admitere la un șir de școli teatrale. Îmi era incomod să recunosc în fața membrilor comisiei că doresc să studiez anume în clasa lui K. Stanislavski, de aceea nu i-am răspuns la întrebare. Konstantin Sergheevici mi-a zâmbit aparte. El știa să citească intențiile omului și mi-a permis să plec” [1, p. 45].

Studiile și activitatea la MHAT, sub conducerea lui K. Stanislavski, a durat din 1922 până în 1935³.

² Vsevolod Axionov (1902-1960) – fratele mic al lui Veaceslav, actorul sovietic de teatru și cinema, maestru de expresie artistică. Artist emerit al RSFSR (1947). Laureat al premiului „Stalin” gradul I.

³ În anul 1925 V. Axionov a primit diploma despre terminarea cursului la Școala Teatral-Dramatică de pe lângă MHAT. Originalul diplomei se păstrează în arhiva familiei Axionov.

Era perioada spectacolelor cu multă vervă, cum ar fi: *Revizorul* de N. Gogol, *Inimă fierbinte* de A. Ostrovski, *Învierea* de L. Tolstoi, *Trenul blindat 1469* de V. Ivanov, care au intrat în fondul de aur al artei teatrale din perioada sovietică.

Tânăra trupă a teatrului monta inspirat *Lupta vieții* de Ch. Dickens, *Lev Gurici Sinicikin* după D. Lenski ș.a. V. Axionov a participat la aceste montări în calitate de actor. Despre un episod elocvent din activitatea sa pe scena teatrului MHAT, legat de K. Stanislavski și care l-a marcat pe tânărul actor, își amintea ulterior: „În piesa lui V. Ivanov *Trenul blindat 1469*, mi-a revenit un episod mic. Costumul scenic presupunea o pălărie ce se prindea cu un elastic de nasturii hainei. În timpul acțiunii, mișcându-mă pe scenă, pălăria de pe capul meu urma să zboare în jurul meu, datorită faptului că era prinsă cu elasticul respectiv. Konstantin Sergheevici la una din repetiții m-a atenționat să schimb elasticul pe unul mai sigur. Nu am luat în considerație sfatul profesorului și, în timpul spectacolului, elasticul se rupse și pălăria zburase în parter. A doua zi am avut o discuție cu Konstantin Sergheevici. Fără a-mi aminti de „povestea” cu elasticul, el mi-a mulțumit pentru interpretarea acestui episod și a început să vorbească despre responsabilitatea actorului pe scenă, despre spiritul de echipă în arta teatrală când un actor poate susține sau, dimpotrivă, complica munca altora....

Cazul dat, mai cu seamă ideile enunțate în legătură cu acesta, le-am reținut pentru toată viața” [2, p. 56].

Veaceslav Axionov își mai amintea despre un episod menționat într-o scrisoare de mulțumire a lui

De la stânga la dreapta: mama – Iraida Nikiticina Axionova, Veaceslav (a. n.1900), Victor (a.n. 1890), feciorul mai mare Vladimir (a.n. 1888), Vsevolod (a.n. 1902), tata – Nicolai Vladimirovici Axionov – secretar al corpului doi închis de cadeți

K. Stanislavski, unde acesta scria: „Dragă Veaceslav Nicolaevici! La 28 martie ați salvat spectacolul *Clubul Pikvik* pe scena filialei teatrului prin faptul că l-ați jucat prompt pe Snotgrass în locul colegului care a părăsit trupa. Vă mulțumesc din suflet pentru sacrificiul de care ați dat dovadă într-o situație de mare dificultate pentru spectacol. Ați fost trup și suflet cu teatrul, ajutându-l la greu. Cu mult respect, K. Stanislavski” [3]⁴.

Atitudinea lui K. Stanislavski față de teatru, de actori, de artă avea un impact enorm asupra tinerilor creatori. V. Axionov nu făcea excepție. Personalitatea sa artistică ca actor, regizor și pedagog s-a format în urma contactelor directe cu K. Stanislavski. În urma acestor influențe ale marelui teoretician și reformator al teatrului s-au cristalizat ideile și principiile artistice ale lui V. Axionov, care mai târziu au fost aplicate în căutările sale actricești, în montările regizorale, în activitatea pedagogică la predarea disciplinelor de măiestrie actricească în instituțiile de artă teatrală și studiourile din orașele unde a trăit.

Poziția artistică a marelui K. Stanislavski, care i-a fost model pe parcursul vieții, se manifesta la V. Axionov mai întâi de toate prin atitudinea sa față de repertoriul teatrelor în care activa. V. Axionov dorea mereu ca teatrul să aibă în repertoriu piese clasice, creații ale dramaturgilor contemporani și, cu certitudine, piesele autorilor autohtoni. El considera că aceasta este foarte important pentru educația tinerei generații, dar și pentru spectatorul adult. Astfel, din repertoriul clasic, în ani diferiți, el dădea preferință creațiilor lui Lope de Vega – *Căinele grădinarului*, K. Goldoni – *Hangița*, A. Ostrovski – *Fata fără zestre*, A. Pușkin – *Cavalerul zgârcit*, *Ospăț în timp de*

⁴ Originalul documentului se păstrează în arhiva familiei Axionov.

ciună, Oaspetele de piatră, N. Gogol – *Noapte de mai*, A. Cehov – *Trei surori*.

Din dramaturgia contemporană rusă alegea piesele lui K. Treniov – *Liubovi Iarovaia*, *Răscoala lui Emilian Pugaciov*, B. Lavreniov – *Pentru cei care se află pe mare* și *Vocea Americii*, A. Fadeev – *Tânăra Gardă*, K. Simonov – *Întrebarea rusească*, A. Utevski – *Întâlniri memorabile* ș. a.

V. Axionov acorda o atenție deosebită asimilării dramaturgiei naționale. Activând în timpul evacuării în Turcmenia, el a prezentat spectacolul *Zohre și Tahir* după romanul lui Molla-Nepes; a montat piesa autorilor turcmeni M. Muhtarov și A. Purliev *Dragoste și calomnie*. În perioada aflării sale în Belarus, montează piesele lui P. Glebka *Nad berezoi – rekoi*, Ia. Kolos *În pădurile din Polesia* și *Războiul*, Ia. Kupala – *Vodeviluri*, E. Samuileonok *Moartea lupului*. La Kiev, V. Axionov a montat spectacolul în limba ucraineană *De zerno tam i slova* de M. Kropivnițki. Din dramaturgia estonă a montat: *Neulovimoe ciudo* și *Domovoi* de Vilde, *Vîrcolacul* de Krițberg, *Dragoste și Viață* după romanul *Adevărul și dreptul* de A. Tammsaare.

Pe durata colaborării cu trupele teatrelor din Chișinău (perioada 1944-1948; 1960-1963) V. Axionov a lucrat la restabilirea spectacolului *Haiducii* de R. Lebedev și *Oamenii ruși* de K. Simonov. Pentru prima dată el a montat pe scena teatrului din Chișinău opereta comică *Se leagănă marea în valuri* de V. Vișnevski, A. Kron și V. Azarov. A contribuit la montarea spectacolului *Căsuța în Cerchizov* de A. Arbatov, *Întâlniri memorabile* de A. Utevsky, *Fata fără zestre* de A. Ostrovski, *Pentru cei care se află pe mare* de V. Lavreniov, *Lubov Iarovaia* de K. Treniov. Au fost pregătite pentru montare acele piese care reprezentau, de fapt, repertoriul tea-

Veaceslav Axionov, anii 1950

trelor sovietice: *Garda tânără* de A. Fadeev și *Întrebarea rusească* de K. Simonov ș.a.

După cum se știe, K. Stanislavski, fiind adeptul teatrului trăirii, nega categoric teatrul reprezentării. Acest moment, ca o confirmare, și-a găsit reflecție în memoriile lui V. Axionov: „K. Stanislavski, întorcându-se fie de la un spectacol „deștept”, fie de la o expoziție artistică formală, exclama iritat: Ce oameni „inteligenți”! Respiră cu aer natural, beau vin natural, trăiesc într-o viață reală, însă în artă fac totul invers!” [4, p. 205].

Ca și K. Stanislavski, V. Axionov considera că numai teatrul centrat pe realitate, pe veridicitate, poate să-l intereseze efectiv pe spectator, să-l facă să înțeleagă și să retrăiască ceea ce se întâmplă în scenă. Este elocvent în acest sens un moment din activitatea sa regizorală.

În 1938, când V. Axionov lucra la Teatrul Dramatic Rus din Kiev, în URSS se comemora aniversarea a 20-ea armatei roșii și a flotei marine. În legătură cu acest eveniment V. Axionov a prezentat spectacolul *Port-Artur* de L. Niculin. Această montare s-a bucurat de o rezonanță deosebită din partea criticii teatrale și a publicului spectator din Kiev. Specialiștii au discutat despre aspectele pozitive și negative ale spectacolului, iar printre avizele oamenilor simpli pentru V. Axionov a fost foarte importantă o scrisoare venită din partea fiicei generalului I. Kondratenko, acesta fiind participant la evenimentele de la Port-Artur. Ea s-a oferit să contribuie la concretizarea unor scene și chipuri din această piesă istorică, deoarece dispunea de fotografiile și scrisorile tatălui său, expediate din inima evenimentelor. Desigur că V. Axionov s-a folosit de materialele propuse, ceea ce i-a permis să cizeleze imaginea scenică a spectacolului.

Mai târziu, în perioada anilor 1953-58, când Axionov lucra la Teatrul Dramatic al Flotei Mării Negre din Sevastopol, el a montat din nou spectacolul *Port-Artur*, acesta fiind apreciat la cel mai înalt nivel artistic [5].

Încă un exemplu elocvent ce ilustrează tendința regizorului spre adevărul vieții, exactitatea psihologică a caracterelor și a întregii acțiuni scenice poate servi spectacolul montat de V. Axionov în 1961 la Teatrul Dramatic Rus din Chișinău – *Bulevardul Leningrad* de I. Ștok [6, p. 423]. Ca de obicei, V. Axionov a început lucrul asupra spectacolului cu determinarea „suprasarcinii”. Despre *Bulevardul Leningrad* el spunea următoarele: „piesa descrie tradițiile morale ale clasei muncitoare rusești, „problema” părinților și copiilor în societatea contemporană. Anume aceasta urmează să fie arătat spectatorului”.

V. Axionov conferea locului acțiunii o claritate perceptibilă fizic, prin abordarea tridimensiona-

lă a spațiului scenic și utilizarea decorului adecvat. Împreună cu A. Fokin, din primele minute inducea spectatorul în atmosfera intimă a vieții de familie, ceea ce avea o importanță enormă pentru deschiderea psihologică a intertextului piesei.

După spectacol, critica consemna pozitiv munca de comun acord a regizorului, a trupei de actori și a tuturor subdiviziunilor, ceea ce de multă vreme își dorea V. Axionov: „... în scenă domina o atmosferă ce crea senzația de veridicitate nu numai pentru spectatori, ci și pentru actori. Oamenii care au elaborat și pregătit toate aceste detalii rămăneau în anonimat pentru spectatori. În schimb publicul a văzut un spectacol veridic, succesul căruia în mare parte a fost asigurat de măiestria participanților de după culise” [7]. Critica a evaluat la înalta-i valoare prestația regizorală a lui V. Axionov, menționând, printre altele, „nu atât detalizarea peste măsură a cotidianului, cât deschiderea artistului față de realitate, accentuarea ideilor de perspectivă” [8].

Vorbind despre miza teatrului pe accesibilitate și mesajul inteligibil, pentru a descoperi valențe și semnificații subtile ale adevărului în operele montate, V. Axionov adesea cita din clasică universală. El căuta mereu să aducă până la actori ideile sale clar expuse și înțelese, utiliza comparații deosebite, paralele poetice, aforisme și expresii ale marilor oameni de artă și literatură.

Pornind de la cele menționate se poate conchide că, fiind discipolul și promotorul lui K. Stanislavski, V. Axionov dădea viață ideilor sistemului artistico-estetic al marelui reformator și prin aceasta își aducea contribuția la dezvoltarea artei teatrale de la mijlocul sec. XX.

Un continuator al valorilor artistice veritabile, doar că în domeniul muzicii, s-a dovedit a fi feciorul său – regretatul muzicolog Vladimir Axionov.

Bibliografie

1. Аксенов, В. *Мемуары*. Рукопись. Семейный архив В. Аксенова.
2. Ibidem.
3. Станиславский, К. Дорогой Вячеслав... Рукопись. Семейный архив В. Аксенова.
4. Аксенов, В. *Мемуары*. Рукопись. Семейный архив В. Аксенова.
5. Павлов, В., капитан первого ранга. *Служебная характеристика на главного режиссера Драматического театра черноморского флота Аксенова В. Н.* Семейный архив.
6. Аксенов, В. *Мемуары*. Рукопись. Семейный архив.
7. Панасенко, Е. *О тех, кого не видел зритель // Советская Молдавия*, 16 декабрь 1961.
8. Ibidem.